

NOVÁ EVANGELIZACE

Resumé z vystoupení kardinála Waltera Kaspera

V květnu letošního roku se uskutečnilo evropské sympóziu „Křesťanská komunita a první hlásání“ v Římě. Účastníky byli biskupové a osoby zodpovědné za katechezi na národní úrovni. Setkání organizuje Rada evropských biskupských konferencí každé dva roky. S hlavními referáty vystoupili: kardinál Walter Kasper, předseda Papežské rady pro jednotu křesťanů (teologický hledisko), profesor Michael Paul Gallagher, SJ (kulturní hledisko) z Univerzity Gregoriana a profesor Gianni Colzani z Univerzity Urbaniana (eklesiologický hledisko). Nabízíme vám souhrn hlavních myšlenek z úvodní části příspěvku kardinála Kaspera a podstatnou část jednoho ze tří navrhovaných pastoračních přístupů. V příštím čísle revue Cesty katecheze uveřejníme hlavní myšlenky z poslední části.

Kardinál Walter Kasper

Již před čtyřiceti lety konstatoval Druhý vatikánský sněm, že lidstvo dnes žije v novém údobí dějin, kdy se do celého světa postupně šíří hluboké a rychlé změny (GS 4). Tyto rychlé a hluboké změny se mezitím ještě zrychlily. Avšak na rozdíl od 60. let 20. století změny už nemají za následek nereálná očekávání, ale spíše ztrátu jistoty a strach z budoucnosti. Chybí perspektiva budoucnosti. **V situaci takové krize a převratných změn je nutná především vize.** Každý jednotlivec, každá obec (společenství) a každý národ jsou schopni přežít jen tehdy, jestliže jsou oduševňováni určitou vizí a nesou v sobě sen o něčem lepším. Církvi je dána její vize v evangeliu Ježíše o příchodu Božího království (Mk 1,14). Naděje je přímo součástí samých dějin založení církve, je jim vepsána do srdce. Avšak v dnešní době se nedaří přeložit tuto naději do konkrétní vize a do nějaké konkrétní pastorační perspektivy. Klíčové slovo pro dnešní a zítřejší pastorační nám bylo dáno posledními papeži: je jím „nová evangelizace“. Co je novou evangelizací mýněno?

(...) Evangelium není systém věroučných vět a morálních zákonů a už vůbec ne politický nebo dokonce církevně politický program, ale osoba, Ježíš Kristus jako Boží definitivní slovo, které se stalo člověkem. Ježíš je skrze Ducha Svatého také promotorem a primárním subjektem evangelizace. **Cílem je společenství a přátelství s Ježíšem Kristem, dále nadšení a angažovanost pro něho a pro království Boží.** (...) Brzy v dějinách církve se však z evangelia stala kniha. Tím byl postupně ... živý a život probouzejících smysl evangelia ztracen.

Výraz „evangelizace“ vyjadřuje zásadní poslání církve, její identitu. Evangelizace není žádný mimořádný koncept pro určité geograficky vymezené oblasti, ale je to cesta, která má otevřít dědictví apoštolů pro dnešek a uskutečnit ho v dnešku.

Jestliže dnes nemluvíme pouze o evangelizaci, nýbrž o Nové evangelizaci, pak tímto novým pojmem chceme poukázat na to, že evangelizace se dnes děje v nové situaci, a proto musí být i ona nová. Evropa má za sebou bohaté dějiny mnoha staletí křesťanství. (...) Ale dějiny Evropy nejsou jen dějiny světců a světic, ale také dějiny viny. Evropa totiž své křesťanské dědictví často zradila. (...)

Sekularizace je reakcí na tyto dějiny viny z naší strany, je reakcí zejména na náboženské války. Poté, co se Evropa po tolika náboženských hádkách a sporech ocitla na pokraji ruin, není divu, že Evropani dospěli k přesvědčení, že kvůli přežití musí náboženství

vyhnat z veřejného života a prohlásit ho za soukromou záležitost. Zdálo se, že veřejný mír je možné založit na společném rozumu. Toto smýšlení způsobilo postupnou ztrátu významu církve. Široké oblasti kultury a vědy a mnohá další prostředí se křesťanské víře odcizily. Sekularizací rozumíme proces diferenciací, ve kterém se výše jmenované světské oblasti postupně emancipovaly od nadvlády náboženství, které všechno zahrnovalo a vše normovalo, a získávaly vlastní autonomii. Toto uznal Druhý vatikánský koncil jako legitimní autonomii (GS 36, 41, 56 a 76).

My, křesťané, nejsme zásadně pesimisty vůči kultuře. Nemáme žádný důvod k tomu, abychom negativně a jednostranně posuzovali moderní vývoj ve společnosti. Církev sice ztratila vnější moc a přímý vliv, avšak znovu získala svou vnější a vnitřní svobodu a morální autoritu. Jako **církev** uznává vše pravdivé, dobré a krásné v jiných náboženstvích, tak **může uznat také dobro, které je obsaženo v novodobém vývoji společnosti.**

(...) V procesu sekularizace se uvolnily plody nové doby od svých křesťanských kořenů a křesťanského původu. Tyto plody se vzdálily od kmene stromu. Ocitly se v nebezpečí, že se stanou línými a jedovatými. K tomu skutečně došlo. Svoboda jednotlivce se stala individualismem, pro který už neexistují žádné všeobecně závazné hodnoty a normy. Dnes se opět objevují formy ateismu a laicismu, které jsou vůči církvi nepřátelské, a tyto formy jsou i politicky artikulovány např. v kategorickém odmítnutí vztahu k Bohu a odmítnutí židovsko-křesťanských kořenů Evropy v původně naplánovaném znění evropské ústavy. **Moderna se ocitla v nebezpečí vlastního sebezničení.** Autonomní rozum stojí v nebezpečí, že se stane čistě instrumentalizovaným rozumem, který bude použit jako prostředek, přičemž jako prostředek může sloužit buď k prospěchu, nebo může být také zneužit.

Konečně je svět radikální emancipací oloupen o svůj poslední smysl. S takovýmto světem vyprazdňovaným ze smyslu se člověk nechce smířit. Tak došlo k dialektice sekularizace. Očekávání, že náboženství vymře, se nepotvrdilo. Naopak, ne náboženství, ale teze sekularizace se projevila jako nepravdivá. Otázka po smyslu a životní orientaci, výslovná nebo jen nepřímo přítomná touha a otázka po Bohu se u mnoha lidí objevila znovu. Zde je ovšem na místě obezřetnost. Návrat náboženství je velmi dvouznačná záležitost. On totiž sám o sobě nevede zpět ke křesťanské víře a neplní automaticky vyprázdněné kostelní lavice. Často vede k vágní či neurčitě, rozptýlené religiozitě a k religiozitě, která je založena na právu sám si postavit své náboženství. Tak se může člověk ptát: **Je to skutečně Bůh, kdo se vrací, nebo se jedná spíše o návrat božstev?** Není to snad jenom narcistická zahleděnost do sebe samého, která hledá božské v nás, ale nikoliv Boha nad námi? Již Nietzsche mluvil o zničení člověka božstvy.

Proto máme co do činění na jedné straně s vysoce sekularizovaným a technicky vysoce rozvinutým světem, který je orientován na prospěch, na osobní, hospodářské a politické zájmy. Na druhé straně máme co do činění se světem, kde vládne religiozita zaměřená na prožívání volného času (religiozita se stává jakoby koníčkem), který je emočně zabarvený. Patologii rozumu odpovídá patologická religiozita. Došlo k jakémusi rozkolu mezi Bohem a světem, mezi vírou a myšlením a ten rozkol znamená zásadní výzvu pro náboženství stejně jako pro celý svět (srov. Víra a rozum, Freiburg 2007).

Nová evangelizace je tedy zřejmě konfrontována s velmi složitou a nepřehlednou situací. Vzhledem k této situaci **nemůže být jejím řešením žádný krátkodobý program, který by mohl obsahovat pár konkrétně zaměřených akcí**, nebo ji řešit pomocí některých všeobecně známých reformních představ. Jedná se o dlouhodobou zásadní úlohu. **Jedná se o otázku po Bohu a o základní otázku celé misie, a to o výzvu k obrácení se od bohů k jednomu a pravému Bohu** (1 Te 1,9).

Již církevní otcové věděli, že druhé obrácení je obtížnější než první. První obrácení se děje skrze vodu křtu. Druhé se děje skrze slzy lítosti a pokání. Totéž platí o nové, tzv. druhé evangelizaci. Musí čelit s velkou námahou různému zkostnatění, ztvrdnutí a musí hojit rány, které utrpěla jak církev, tak moderní svět. Na straně církve můžeme uvést jednostranně defenzivní postoj vůči světu, který je třeba překonat. Dále vysvobodit se z izolace, kterou jsme si částečně sami zavinili, obnovit víru a radost z víry a znovu získat misionářské nadšení. Na straně moderního světa jde o to, aby bylo očištěno nebo dekontaminováno to, co se vybudovalo během doby: různé předsudky, pocity nepřátelství vůči křesťanství. Zatímco první evangelizace (misie) předpokládaly náboženskou dimenzi a mohla na ni navázat, druhá evangelizace musí nejprve (znovu) s námahou uvolnit často zatemnělé náboženské otázky a vzbudit o ně zájem.

Nesmíme proto podlehnout iluzi, že by měl v budoucnosti nastat jakýsi harmonický vztah a harmonická syntéza mezi církví a světem, mezi vírou a kulturou. Něco takového neexistovalo ani v minulosti a v podstatě nemůže existovat. I v budoucnosti se budou hlásit ke slovu moci, které jsou evangeliu nepřátelské a budou klást šíření evangelia energický odpor. I nová evangelizace stojí pod znaméním kříže a nemůže existovat bez konfliktů (idylicky). Přesto chce **nová evangelizace ukázat těm, kdo mají dobrou vůli, východisko ze situace a cestu dopředu**. Chce ukázat cestu k novému humanismu a k nové civilizaci života a lásky.

Z této celkové perspektivy vyplývají některé **pastorační priority pro dobu nové evangelizace**:

1. mluvit o Bohu novým způsobem
2. začít znovu od Ježíše Krista
3. být novým způsobem církví

Přeložil: Ludvík Dřímál

K prvnímu bodu se podobně vyjadřuje A. Fossion v článku na s. 6-8. W. Kasper upozorňuje na umění „nabídnout Boha jako téma rozhovoru“ a pomáhat lidem k umění oslovit Boha jako Otce. Podstatnou část druhého bodu uveřejňujeme vpravo v šedém rámečku, zvláště část týkající se katecheze a výuky náboženství. Hlavní myšlenky k třetímu bodu vám nabídneme ve 4. čísle revue Cesty katecheze.

Celý text příspěvku kard. Kaspera je uveřejněn na www.ccee.ch (II CCEE, Ambiti di lavoro, Catechesi); český překlad najdete během letních měsíců na <http://katechet.cirkev.cz>.

Walter Kasper: Začít znovu od Ježíše Krista *Podněty pro katechezi a výuku náboženství*

Evangelium není program k vylepšení světa. Je evangeliem Ježíše Krista, na jehož tváři se zrcadlí láskyplná podoba živého Boha, který jde až na kříž a který je s námi i v těch nejtemnějších chvílích. Nová evangelizace je tedy přivedením k Ježíši Kristu a uvedením do přátelství s Ním. (...)

Kde se u nás děje uvedení do víry a do života z víry? Kde se lze u nás víře „učit“? Bezpochyby existují různé iniciativy pro obnovené zprostředkování víry (hnutí Cursillo, kurzy Alfa, Neokatechumenátní cesta, některé pořady v médiích). Tyto aktivity probíhají žel namnoze paralelně s oficiálními formami katecheze ve farnostech (pokud existují).

Výuka náboženství, které kdysi tato úloha připadala, už nemůže toto uvedení do víry a do života z víry v současných školních podmínkách poskytovat, byť je doprovázena intenzivní školní pastoračí. Katecheze totiž nikdy nemůže být čistě školním učebním procesem; je vždy současně uvedením do křesťanského života a do života církve. Musí být tedy blízka životu, navazovat na zkušenosti, zkušenosti vysvětlovat a zprostředkovat zkušenosti nové. Vyžaduje tedy víc než učitele. Katecheze vyžaduje průvodce, mystagoga. Doprovod na cestě víry a mystagogie je možná pouze v prostorách a v osobní blízkosti církve a obce věřících.

Právem tedy byla ustanovena systematická katecheze v obci věřících vedle výuky náboženství a tato systematická katecheze v obci věřících je chápána jako uvedení k prvnímu svatému přijímání a k biřmování. Většinou je svěřována nedostatečně kompetentním nebo dokonce nekompetentním lidem (v Německu). Proto není divu, že kromě mála výjimek zůstala tato katecheze jakousi formou první evangelizace, tzn., že se stala jakýmsi kurzem pro začátečníky. Katecheze rodičů související se křtem dítěte a obecně katecheze v rodině je minimálně rozvinutá právě tak jako katecheze s dospělými, kteří se chtějí ve zralém věku navrátit k víře. Také této katechezi se často věnují lidé bez dostatečné kompetence. A proto se nesmíme divit, že taková náboženská podvýživa může vyvolat pouze touhu po víře, která slouží člověku jako „berlička“. Ve skutečnosti vědomí víry dnes dospělo k jakémusi „nejnižšímu“ bodu. **Musíme dnes otevřeně přiznat existenci jakéhosi náboženského analfabetismu (lidé znají z křesťanského náboženství jen „písmenka“, ale nedovedou číst). Člověk však přece může milovat jen to, co zná, a co miluje, to chce také hlouběji a lépe poznat.**

Chybí nám celostní katechetická cesta, která se nezaměřuje jen na kognitivní poznání, ale pracuje také s emocemi a je orientovaná na křesťanskou životní praxi. Vede mladé stejně jako dospělé lidi cestou „srdce, rukou a rozumem“ k Ježíši Kristu a uvádí je do víry a do života církve. Pomáhá jim, aby se stali dospělými křesťany, tzn. křesťany, kteří umějí „otevřít ústa“ a při vhodné příležitosti jsou schopni vydat svědectví o své víře. Nepřítomnost takové katecheze je jedním z nejcitlivěji vnímaných nedostatků církve v Německu. Není divu, že mnozí, kteří se považují za dospělé, opakují jen běžně známé fráze a přitom věří povrchní prezentaci víry v médiích, anebo se stávají obětmi propagandy nových náboženských hnutí. Musíme se nově učit od prvotní církve, od církvi z misijních oblastí (které byly do nedávna za takové považovány) a také od katechetické praxe mnoha jiných západních zemí.